

Handläggare
Katarina Bozkurt
Telefon: 08-50825608**Till**
Socialnämnden

Ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel enligt bilaga 1.
2. Socialnämnden godkänner nya avgiftsnivåer.
3. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunfullmäktige för beslut.
4. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Gillis Hammar
FörvaltningschefFredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har tidigare fastställt riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen. Riktlinjerna har reviderats och förtydligas år 2006, år 2008 och år 2011. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättsäkerhet och likabehandling i staden när det gäller tillsyn om försäljning av tobak och folköl. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i tillsynsarbetet. Stadens riktlinjer utgör ett komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och handböcker som är framtagna av folkhälsoinstitutet (FHI). Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner riktlinjerna och överlämnar dem till kommunfullmäktige för beslut.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samråd med juridiska avdelningen.

Bakgrund: nuvarande bestämmelser

Av 3 kap. 8 § alkohollagen (AL) framgår att det för försäljning av folköl gäller en åldersgräns på 18 år. Alkohollagen är en social skyddslagstiftning där åldersgränssättningen utgör en av grunderna. Om försäljning sker till underårig finns det möjlighet till straffrättsliga påföljder (olovlig dryckeshantering) i form av böter eller fängelse i högst sex månader. Enligt alkohollagen (AL) är det den som lämnar ut folkölen som ska förvissa sig om mottagarens ålder. Folköl får inte heller lämnas ut till en person som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel (även detta sker under straffansvar). Enligt 8 kap. 1 § AL är det kommunen och polismyndigheten som utövar tillsyn över servering av detaljhandel med folköl.

Enligt 12 § tobakslagen (TL) gäller en åldersgräns på 18 år för att få köpa tobaksvara i Sverige. Även försäljning av tobaksvara sker under straffansvar (olovlig tobaksförsäljning). I tobakslagen finns flera regleringar kring försäljningen. På varje försäljningsställe ska det bland annat finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet att sälja eller lämna ut sådana varor till den som inte fyllt 18 år.

För både tobaks- och folkölsförsäljning finns en skyldighet att anmäla försäljning till kommunen. Näringsidkare är även skyldiga att bedriva egenkontroll över verksamheten och för detta upprätta ett särskilt program (egenkontrollprogram).

Anmälan om försäljning av vissa receptfria läkemedel ska göras av näringsidkaren till Läkemedelsverket (LV) som därefter meddelar kommunen vilka försäljningsställen som säljer läkemedel. LV ansvarar för tillsynen av lagen och kommunen kontrollerar att lagen och de föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen följs (LVFS 2009:20). Näringsidkaren är skyldig att utöva s.k. egenkontroll och upprätta egenkontrollprogram för verksamheten.

Ärendet

Förvaltningens föreslagna riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn, se bilaga 1.

Följande förändringar föreslås.

- Att kontrollköp (tidigare provköp) kan genomföras som en metod i tillsynsarbetet under förutsättning att riksdagen fattat beslut om det och utifrån eventuella föreskrifter från FHI om tillämpningen.
- Att tillsynsavgifter ska debiteras varje näringsidkare och försäljningsställe.
- Att anmälan av tobaksautomater på restauranger ska göras av automaternas ägare och att egenkontrollprogrammet ska bifogas tillsammans med anmälan. Övriga restauranger som säljer tobak ska anmäla det till förvaltningen. Tillsynsavgift tas ut.
- Att utbildning för handlare ges en gång per termin, istället för två gånger per termin. Därutöver, kan utbildningen ges vid efterfrågan.
- Att informationsträffar genomförs med samordnaren vid förvaltningen i berörd stadsdel **vid behov**, inte som tidigare, skall genomföras av tillsynssamordnarna i varje stadsdel.
- Att kontrollbesök av receptfria läkemedel sker vart tredje år enligt rekommendationer från Sveriges kommuner & landsting (SKL). Tidigare riktlinjer fastslog kontrollbesök varje år.
- Att tillsynsavgifterna regleras enligt förslag och börjar gälla tidigast fr.o.m. 2014-07-01.

Kommunens uppgift vid tillsyn är att ha en dialog med näringsidkarna så att de kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter kan sanktioner vidtas enligt gängse tillvägagångssätt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Rökning är fortfarande ett stort folkhälsoproblem, att arbeta förebyggande innebär att begränsa risker och stärka skyddet. En del av det förebyggande arbetet är just tillsynen över tobaksförsäljningen. Det är därför viktigt att Stockholms stad arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt och utifrån

gällande lagstiftning i kombination med stadens riktlinjer. Då blir tillsynen både rättssäker och likartad.

För närvarande är det aktuellt att på nytt införa så kallade kontrollköp. I Stockholms stad har kontrollköp genomförts som tillsynsmetod mellan 2006-2009. Från 2006 har stadsdelsförvaltningarna mer systematiskt arbetat med kontrollköpen. Resultaten från dessa visar att näringsidkare i Stockholms stad blivit betydligt bättre på att kontrollera ålder i samband med försäljning av tobak och folköl. Förvaltningen ser positivt på möjligheten att använda kontrollköp som en tillsynsmetod då det är ett bra instrument för att kunna identifiera problem och brister. Ett införande kommer tidigast att ske 1 mars 2014. FHI kommer att utforma vägledande föreskrifter för hur kontrollköp får utövas. Först därefter kan kommunerna börja använda metoden.

Förvaltningen föreslog i de tidigare reviderade riktlinjerna år 2011 att näringsidkare minst en gång om året skulle bjudas in till en lokal informationsträff om tobaks- och folkölsfrågor. Det är relativt tids- och resurskrävande eftersom det ofta krävs ett motivationsarbete för att nå god närvaro av näringsidkare. Förvaltningen föreslår därför att informationsträffar kan hållas med samordnaren vid förvaltningen i berörd stadsdel vid behov.

Sedan år 2005 har förvaltningen tillsammans med branschen och polismyndigheten genomfört utbildningsinsatser, för handlare med personal. Deltagandet har varit lågt och förvaltningen avser därför att hålla utbildningen en gång per termin av personal från förvaltningen. Därutöver kan vid önskemål utbildningen ges löpande under året av förvaltningen till näringsidkare.

Tillsynsavgifterna har varit oförändrade sedan 2008, förvaltningen föreslår en revidering med anledning av att försäljningsställena ökat, det gör att trycket på tillsynen idag ställer helt andra krav än tidigare. Kommunen har fått ett mer övergripande ansvar som tidigare låg på folkhälsoinstitutet. Det gäller bland annat märkning av tobak, vilket ställer högra krav på en god tillsyn.

Förvaltningen föreslår en revidering med följande förslag:

Försäljning av folköl: 1 800 kr (300 kr i höjning)

Försäljning av tobak: 1 800 kr (300 kr i höjning)

Försäljning av både folköl och tobak: 2 500 kr (500 kr i höjning)

Försäljning av folköl eller tobak samt receptfria läkemedel: 3300 kronor (800 kr i höjning)

Försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel: 4000 kronor (1000 kr i höjning)

Förvaltningen föreslår att kontrollavgiften för receptfria läkemedel kvarstår som den är idag med, 1500 kronor. Ett försäljningsställe som säljer både tobak, folköl och receptfria läkemedel får därmed en höjning till 4000 kronor. Det är en höjning med 1000 kronor från idag.

Tillsynsarbetet vid stadsdelsförvaltningarna samordnas i de flesta fall av preventionssamordnaren eller särskild utsedd person och ingår som en del i deras arbete. Det är ett ensamarbete som i enstaka fall kan upplevas hotfulla. Det är arbetsgivarens ansvar att bedöma riskerna med ensamarbete, speciellt vid myndighetsutövning (AFS 1993:2, våld & hot i arbetsmiljön). Vid tillsynsbesöken är det viktigt att risken för hot och våld beaktas. Om en situation skulle bedömas som riskfylld bör två personer genomföra tillsynsbesöket gemensamt. Förvaltningens centrala samordnare utgör en resurs som kan kontaktas vid dessa tillfällen.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner ärendet och överlämnar det för beslut i kommunfullmäktige. Riktlinjerna ersätter tidigare beslutade riktlinjer och gäller tills annat har beslutats.

Bilaga

1. Riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel